

## Ornitologické zajímavosti

### *Ornithological notes*

Martin PAČLÍK (ed.)

Dolany 90, 533 45; e-mail: martin.paclik@post.sk

Je to již zavedeným zvykem, a tak i letošní rubrika Ornitologické zajímavosti obsahuje příspěvky týkající se lehčích či těžších abnormalit na ptačím těle. Konkrétně jde o nové případy pozorování leucistických havranů polních (*Corvus frugilegus*), které doplňují již dříve publikované případy. Dalším příkladem tělesných abnormalit jsou nekrotické běháky u budnička menšího (*Phylloscopus collybita*) a lindušky úhorní (*Anthus campestris*). Dále letošní rubrika obsahuje příspěvek o neobvyklém hnízdě brhlíka lesního (*Sitta europaea*) v dutině ve zdivu staré budovy. Zajímavým je také opakovaný výskyt papouška senegalského (*Poicephalus senegalus*) na krmítku a zejména jeho schopnost delší dobu přežít ve volnosti v podmínkách naší zimy. Rubriku uzavírá pozorování agresivní potyčky mezi dvěma budničky menšími.

*Ornithological notes in this issue of Panurus traditionally contain contributions on various cases of abnormalities of the bird body. In particular, new cases of observations of leucistic Rooks (Corvus frugilegus) were recorded which complement the previously published cases. Other examples of physical abnormalities are necrotic feet in a Chiffchaff (Phylloscopus collybita) and Tawny Pipit (Anthus campestris). The section also contains a description of an unusual nest placement in the Nuthatch (Sitta europaea) which was recorded in a cavity of an old building wall. Of interest is a case of winter occurrence of a Senegal Parrot (Poicephalus senegalus) and in particular its ability to survive for a prolonged period under the conditions of Central European winter. The last contribution describes an aggressive territorial encounter between two male Chiffchaffs.*

### **Další dva havrani polní (*Corvus frugilegus*) s anomálií ve zbarvení**

*Another two Rooks (Corvus frugilegus) with abnormally coloured plumage*

Dne 1. 2. 2012 jsem do odchytové voliéry u obce Ráby (okres Pardubice, koordináty 50°05' N 15°49' E, kvadrát 5960, nadmořská výška 220 m n. m.) odchytil havrana polního (*Corvus frugilegus*) s anomálií ve zbarvení peří. Jednalo se o mladého ptáka (věk první zimy), který měl konce per v křídlech bělavě zbarvená. Jednalo se o malá i velká pera v obou křídlech, ostatní zbarvení opeření bylo normální (obr. 1). Druhý havran s anomálním zbarvením opeření se chytil na stejném místě dne 21. 11. 2012. Také to byl mladý pták, který měl jen v pravém křídle dvě pera celá a tři z části bílá (obr. 2). Kroužkování zimujících havranů polních se věnuji od roku 1982 a od té doby se společně se dvěma zde prezentovanými případy podařilo odchytil 30 ptáků s odchylkou ve zbarvení opeření (viz ČESÁK 2010: *Panurus* 19: 33–36).

Jiří ČESÁK



**Obr. 1:** Havran polní (*Corvus frugilegus*) s anomálií ve zbarvení, Ráby u Pardubic, 1. 2. 2012. Foto: J. Česák.  
**Fig. 1:** A Rook (*Corvus frugilegus*) with abnormally coloured plumage, Ráby u Pardubic, 1. 2. 2012. Photo by J. Česák.



**Obr. 2:** Další havran polní s anomálií ve zbarvení, Ráby u Pardubic, 21. 11. 2012. Foto: J. Česák.  
**Fig. 2:** Another Rook with abnormally coloured plumage, Ráby u Pardubic, 21. 11. 2012. Photo by J. Česák.

## Budníček menší (*Phylloscopus collybita*) s nekrotizovaným běhákem a holení

*A Chiffchaff (Phylloscopus collybita) with a necrotic tarsus and tibia*

Dne 6. 4. 2014 jsem při kroužkování ptáků v rozptýlených křovinách v otevřené zemědělské krajině při okraji obce Dolany u Pardubic (koordináty 50°07' N 15°41' E, kvadrát 5860, nadmořská výška 220 m) odchytil budníčka menšího (*Phylloscopus collybita*) s nekrotickým pravým běhákem a holení. Celkově byla končetina zčernalá, ztuhlá a zaschlá s nalepenými zbytky peří. Běhák a prsty byly velmi tuhé a nepohyblivé, prsty byly zafixované v mírně sevřené poloze. Patní kloub byl taktéž nepohyblivý, zafixovaný v poloze, ve které běhák a holeň svíraly ostrý úhel. Pohyblivý byl jen kolenní a kyčelní kloub. Holeň byla tuhá včetně bývalých měkkých tkání, které tvořily ztvrdlý suchý černý provazec, poblíž patního kloubu se oddělující od kosti (obr. 3). Celková tuhost končetiny (zejména prstů) lehce komplikovala vyprošťování ptáka ze sítě. I přes popisovaný hendikep byl pták čilý a po okroužkování (J38697) v pořádku odletěl. Také jeho hmotnost 7,75 g nasvědčuje alespoň průměrnému výživnému stavu.

Martin PAČLÍK



**Obr. 3:** Budníček menší (*Phylloscopus collybita*) s nekrotickou nohou, Dolany u Pardubic, 6. 4. 2014. Foto: L. Štěpánová.

**Fig. 3:** A Chiffchaff (*Phylloscopus collybita*) with a necrotic leg, Dolany u Pardubic, 6. 4. 2014. Photo by L. Štěpánová.

## Deformované končetiny u lindušky úhorní (*Anthus campestris*)

*Deformed legs in a Tawny Pipit (Anthus campestris)*

Dne 28. 5. 2014 v 10.15 h jsem při monitoringu populace lindušky úhorní (*Anthus campestris*) v hnědouhelných těžebních oblastech na Mostecku (lom Jan Šverma, koordináty 50°30' N 13°33' E, kvadrát 5547, nadmořská výška 200 m n. m.; řídce zarostlý řez lomu na západních svazích) vyplašil dle chování hnízdicí samici lindušky úhorní. Na první pohled mě upoutala její levá noha, na které chyběly všechny přední prsty. Dne 3. 6. 2014 byla tato samice na stejném místě odchycena do sklopyky, okroužkována a vyfotografována. Chyběly jí všechny přední prsty na levé noze a dráp zadního prstu byl ve srovnání s drápem na zadním prstu pravé nohy velice přerostlý (11 mm oproti 7,5 mm). Částečně deformovaný byl i běhák (obr. 4). Dle názoru španělské expertky na lindušku úhorní Marie Calero byla deformace způsobena virem ptačích neštovic (rod *Variola*). Linduška i s tímto



**Obr. 4:** Deformace běháku a chybějící prsty u lindušky úhorní (*Anthus campestris*), lom Šverma (okres Most), 3. 6. 2014. Foto: V. Beran.

**Fig. 4:** Deformed tarsus and missing toes in a Tawny Pipit (*Anthus campestris*), Šverma coal mine (District of Most), 3. 6. 2014. Photo by V. Beran.

handicapem úspěšně přežívala. Dne 1. 7. 2014 byla 700 m jižně od místa odchytu této samice chycena další samice lindušky úhorní s počínající deformací nohy způsobenou pravděpodobně stejným původcem. Všechny prsty byly zatím v pořádku, ale na běháku levé nohy se tvořily drobné boule. Tato samice úspěšně vyvedla 1–2 mláďata.

Václav BERAN

## Hnízdění brhlíka lesního (*Sitta europaea*) ve stěně domu

*A Nuthatch (Sitta europaea) nesting in a building wall*

Brhlík lesní (*Sitta europaea*) využívá k hnízdění stromové dutiny vydlabané datlovitými ptáky, pravidelně hnízdí v ptačích budkách a dokonce byly zaznamenány případy hnízdění ve skalních štěrbinách (ŠTASTNÝ & HUDEC 2011: Academia, Praha). Informací týkajících se hnízdění na lidských stavbách je málo; hnízdění brhlíka ve zdi domu uvádí VODNÁREK (2013: *Prunella* 38: 14–15). Na jaře 2014 jsem v obci Rybnice (okres Semily, koordináty 50°36' N 15°23' E, kvadrát 5458, 455 m n. m.; podhorská obec s rozptýlenou zástavbou a hojným výskytem dřevinné zeleně) pravidelně pozorovala brhlíka lesního nalétajícího na stěnu domu (obr. 5). Po důkladnějším prohledání stěny domu jsem zjistila, že se zde ve výšce cca 4 m nachází vletový otvor do hnízdní dutiny. Hnízdo si brhlík vystavěl ve zvětralém zdivu vedle trámu, přičemž vnější spáru důkladně oblepil hlínou (obr. 6). Za vletovým otvorem se nacházela dutina s hnízdní



**Obr. 5:** Brhlík lesní (*Sitta europaea*) u hnízdní dutiny ve stěně domu, Rybnice (okres Semily), 21. 5. 2014. Foto: L. Štěpánová.

**Fig. 5:** A Nuthatch (*Sitta europaea*) by nesting cavity in a building wall, Rybnice (District of Semily), 21. 5. 2014. Photo by L. Štěpánová.



**Obr. 6:** Vletový otvor do hnízdní dutiny brhlíka lesního ve stěně domu, Rybnice, 21. 5. 2014. Foto: L. Štěpánová.  
**Fig. 6:** Entrance opening of a Nuthatch nesting cavity in a building wall, Rybnice, 21. 5. 2014. Photo by L. Štěpánová.

kotlinkou. Celá dutina ovšem pokračovala vodorovně do vzdálenosti nejméně 80 cm. Dne 21. 5. jsem pozorovala oba rodiče opakovaně přiletující na hnízdo s potravou v zobáku. Brhlíci v dutině úspěšně vyhnízдили; podařilo se mi pozorovat minimálně jedno vyvedené mládě. Popisovaný případ je obdobný publikovanému případu neobvyklého hnízdění brhlíka ve Vrchlabí (VODNÁREK 2013: *Prunella* 38: 14–15) – v obou případech si brhlíci pro stavbu hnízda vybrali zvětralou cihlovou stěnu s vydrolenými spárami a vchod typicky oblepili hlínou.

Lucie ŠTĚPÁNOVÁ

## **Pokus o zimování papouška senegalského (*Poicephalus senegalus*) v podmínkách naší přírody**

*A case of wintering attempt in a Senegal Parrot (*Poicephalus senegalus*) in our nature*

Od podzimu roku 2004 do nadcházející zimy jsem v lesnatém prostředí chatové osady „Lančovská zátoka“ na Vranovské přehradě (2,4 km severozápadně městyse Vranov nad Dyjí, okres Znojmo, koordináty 48°55' N 15°47' E, kvadrát 7060, nadmořská výška cca 360 m n. m.) opakovaně pozoroval osamoceného jedince papouška senegalského (*Poicephalus senegalus*) uniklého ze zajetí. Pták na sebe poprvé upoutal pozornost 16. 10. 2004, a sice hlasem, který se zřetelně vymykal hlasům jiných druhů ptáků žijících v dané lokalitě. Po jeho vizuálním dohledání jsem jej díky malé plachosti bezpečně určil. Od prvního zjištění do posledního pozorování 29. 12. 2014 byl opakovaně pozorován

stále ve stejné oblasti, avšak je možné, že se občas potuloval i v širším okolí zátoky. V první polovině prosince totiž nebyl zjištěn, ačkoliv jsem v té době lokalitu rovněž navštívil. Po celou dobu se pták jevil být v dobré fyzické kondici, poměrně často se ozýval, přeletoval a usedal na stromy. Navštěvoval krmítka, zvláště jedno, pravidelně o víkendech dosypávané majitelem jedné z chat. Při pobytu na krmítku se objevoval i společně s jinými druhy zrnožravých ptáků, zejména zvonky obecnými (*Carduelis chloris*). Přísun potravy tak měl zajištěn, při pozorováních evidentně nestrádal, a to ani při několik týdnů přítomné sněhové pokrývce. Od konce prosince (po 29. 12.) již však zjištěn nebyl. Za pravděpodobnou příčinu jeho zmizení považují predaci. Je pozoruhodné, že druh původem z tropických oblastí západní Afriky přežíval podzim a část zimy v podmínkách české přírody po dobu nejméně dvou a půl měsíce, a to i za déletrvající sněhové pokrývky. Lze navíc předpokládat, že pták ulétl některému z rekreatantů již koncem léta, kdy bývá většina chat na přehradě opouštěna, takže celková doba expozice vlivům naší přírody byla pravděpodobně delší.

Martin VALÁŠEK

## **Případ enormní agresivity u budníčka menšího (*Phylloscopus collybita*)**

*A case of enormous aggressiveness in the Chiffchaff (Phylloscopus collybita)*

V rámci hnízdního chování je u budníčka menšího (*Phylloscopus collybita*) známa poměrně značná teritorialita a agresivita (CRAMP & PERRINS 1992: Oxford University Press, Oxford). Přesto mně překvapilo pozorování, jež jsem učinil dne 14. 4. 2013 u západního okraje parku Jana Palacha ve Svitavách (Pardubický kraj, koordináty 49°45' N 16°27' E, kvadrát 6264, nadmořská výška cca 435 m n. m.). Dva samci se zde začali v letu prát tak, že se vzájemně zachytili nohama a útočili na sebe zobáky. Nakonec oba dopadli na zem blízko mně (cca 0,5 m), kde silnější jedinec povalil svého slabšího soupeře na záda a opakovaně se mu pokoušel zobákem vypíchnout oko. Po několika vteřinách, kdy si mne všimnul, této činnosti zanechal a odlétl. To posléze provedl i druhý samec. Přestože je teritorialita, jak jsem již výše uvedl, pro budníčka menšího typická, přímý vzdušný boj bývá zaznamenán poměrně vzácně a jeho pokračování na zemi je potom dokládáno pouze výjimečně (GEISSBÜHLER 1954 in CRAMP & PERRINS 1992: Oxford University Press, Oxford).

Jakub VRÁNA

